

„Van még dolgom a világban”

BESZÉLGETÉS BÁNÁTI JÁNOS BELSŐÉPÍTÉSSZEL

Minél kevesebb szöveg, annál több kép – ez volt a kérése házigazdánknak, amikor fotós kollégámmal a riportkészítés után távoztunk Bánáti János dunaszentmiklósi portájáról. Ötvenöt év tervezői, szakírói, oktatói munkáját próbáltuk egy interjúba sűríteni.

„Gyakorlatias ember vagyok. Szeretem az anyagokat, a szerszámokat, a gépeket. Szeretek bútorokkal, hasznos anyagokkal pepecselni, javítani a régit, vagy újakat kitalálni. A munkában az örömet mindig az jelentette, ha az agyam (képzeletem) és a kezem együtt dolgozik a magam és mások hasznára.

Így születnek játékok az unokáknak, épül ácsolt féltető a ház mellé, vagy újjáélednek az öreg bútorok. Ja, és szeretek tanítani. Már lassan 30 éve tanítom a szakmánkra a fiatalokat. Tanítok és magam is tanulok közben, kíváncsisággal és türelemmel igyekszem megérteni a tőlem egyre fiatalabbakat.

Mindig volt, van, és remélem lesz még dolgom a világban.”

– A fenti, *ars poeticának* is beillő sorokat még 2014-ben írtad a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége kiállításának katalógusába Kortárs belsőépítész – 20 alkotó címmel. Mi történt azóta?

– Az idézett mondatok ma is vállalhatók, a tanítást mára viszont abbahagytam. Maradt az évenkénti egyhetes nyári gyakorlat vezetése, legutóbb a Budapesti Metropolitan Egyetem tíz szorgalmas hallgatója dolgozott itt házunk préházműhelyében.

BÁNÁTI János: Asztali táblás játék. A háttérben: térbeli kirakós játék ALEKSIC Júlia ötletéből | János BÁNÁTI: Board game. In the background: 3D puzzle based on Júlia ALEKSIC's idea
Táblás játék: 2002, falemez és üveggolyó; kirakós játék: 2020, fa
Fotó: Holluby Andor

– Téged is igyekvő, tehetséges diáknak ismertek meg a Zugligeti úti Iparművészeti Főiskolán.

– Debrecenből érkeztem a főiskolára, ahol 1967-ben diplomáztam. Szerencsés időben, kiváló építész és belsőépítész tanárok: Szrogh György, Jánossy György, Jurcsik Károly, Németh István, és kiváló osztálytársak: Reimholz Péter, Csomay Zsófia, Jahoda Maja, Detre Villő segítettek a szakmát megszeretni. A már akkor a fotózás felé orientálódó Lelkes László, a később festőművészi pályán hírnevet szerző Váli Dezső és az Operaház nemrég elhunyt fődíszlettervezője, Csikós Attila is ennek a csapatnak a tagja volt.

– Kossuth-díjjal és más kitüntető címekkel is elhalmazott alkotóművészekké váltatok. Te 1995-ben Ferenczy Noémi-díjban részesültél, ám számodra a Horizont bútorcsalád tervezéséért kapott Ipari Formatervezési Nívódíj, vagy a sorra nyert pályázatok is fontos visszajelzések voltak a szakmától. És akkor a sok-sok hajdani tanítvány eredményeiről még nem is szóltunk, akiknek sikeres pályára állításában neked is részed volt. Beszéljünk tervezői pályád alakulásáról. Első munkahelyedként a Fővárosi Faipari és Kiállítás Kivitelezői Vállalat tervező részlegénél dolgoztál, ahol jól tudtad kamatoztatni a formatani stúdiumokat, melyeket Józsa Bálint tanított a főiskolán. Többek között egy merész,

a kollégák által is elismerést kiváltó installáció született a BNV-re, 1969 körül, az Alutrösz-pavilonba.

– Négy év után az FFKKV-től olyan időben – az 1970-es években – kerültem az egyik legnagyobb hazai bútorgyártó, a BUBIV gyártmányfejlesztési osztályára, amikor az ország minden régiójában voltak bútorgyárak, saját iparművész tervezővel. Bár mindig alkalmazotti állományban voltam havi fix fizetésért, azért a vállalati munkán kívül más lehetőségek is adódtak. Még a BUBIV-os idők elején megismerkedtem pályakezdő fiatal iparművészekkel: Kovács Erika belsőépítésszel és Bárkányi Attila, Radnóti György formatervezőkkel. Kezdeti sikereinknek, mint például a Club Design pályázat ifjúsági klubok berendezésére, részese volt még Ferencz István építész és Droppa Judit textiltervező. Szerencsés találkozás volt, egyre-másra nyertük az országos pályázatokat, szereztünk hírnevet, hamar fel is vettük az *Opteam* tervezőcsoportnevet. Az itthon akkor ébredő designgondolkodás, tervezői szemlélet reprezentánsai lettünk. Legsikeresebb az 1976-ban magunk gyártotta *Felhő lámpacsalád* volt, amely használhatóságában, felszereltségében, csomagolásában, grafikájában megelőzte korát. A sikeres tárgycsaládból az évek során több száz darab került a vásárlókhoz. Még ma is keresik, de már nem gyártjuk.

– Mikortól kezdtél el tanítani?

– Oktatói munkásságom 1980-ban kezdődött. Hét évig a Kisképzőn bútorműves szaktanára és osztályfőnöke voltam a mára már középnemzedékhez tartozó keramikusoknak, üvegeseknek, ötvösöknek és szobrászoknak. Szép emlékeim vannak erről az időszakról, Fekete György igazgató vezetésével sok kitűnő képzőművész és iparművész tanárral tanítottam együtt. 1987-ben Gergely István rektor hívására kerültem vissza az alma materembe mint az építész tanszék tervezéstanára. Egy tanszéken taníthattam volt tanárainnal, és kiváló kollégákkal: Csepregi Sándorral, Zobor Lászlóval és Csíkszentmihályi Péterrel. Utóbbi hívott Sopronba a Nyugat-magyarországi Egyetem Alkalmazott Művészeti Intézetébe tervezéstanárnak. Innen mentem 2007-ben nyugdíjba, ám még abban az évben megkerestek a Harsányi János Főiskoláról, hogy segítsek náluk is beindítani az alkalmazott művészeti képzést. Mint jövőbeli szakvezető a környezettervező-képzés akkreditációját készítettem elő. Hefkó Mihállyal és Kovács Zoltánnal hárman indítottuk el a képzést, majd fenntartóváltozás miatt a teljes tanári kar és a diákság 2009-ben átment a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskolára, ahol

BÁNÁTI János: Asztali kirakós és társasjátékok | János BÁNÁTI: Puzzle and parlour games | 2002-től napjainkig

Fotó: Holluby Andor

már bővülő szakokkal megalapítottuk a művészképzést. A főiskola 2016-ban egyetemi rangot kapott, és Budapesti Metropolitan Egyetem – METU – néven folytatja működését. Napjainkban az egyik legtöbb hallgatót kibocsátó magánegyetemé vált. 1996-tól több mint tíz évig a Junior Art lakberendező magániskola tanára is voltam. Visszaemlékezve, több száz, a térberendezés iránt érdeklődőnek indítottam el a pályáját.

Mindig is érdekelt, hogyan tudom szakmai ismereteimet széles közönségnek átadni. Erre jó lehetőséget kaptam az itthoni lakberendezési újságoknál: a *Lakáskultúrában*, az *Otthon* című magazinban. Az utóbbinak évekig voltam külső szerzője. Két saját rovatban is publikáltam ezekben a folyóiratokban.

De az igazi kihívás az volt, amivel az ELO, azaz az Európai Levelező Oktatás megbízott, és kétéves munka lett belőle: hogyan lehet a lakásberendezés szakmai ismereteit átadni anélkül, hogy személyesen találkozná a tanár a diákjával. Megszületett tizenhat, egyenként 44–48 oldalas füzet, bennük a szövegek mellett színes rajzok, fotók és kiemelhető mellékletek. A kiadványokat magam szerkesztettem, írtam és rajzoltam. Mindezek felölelték a tervezési, méretezési, szerkesztési, műszakirajz-ismereteket,

a szintan, az anyag és technológia alapfogalmait. A füzetek végén a történeti korok építészeti és bútortzati stílustörténetét igyekeztem röviden bemutatni. Nagyon sok „lakber” iskolához nem jutó, főleg vidéki ember használta évekig, akár érdeklődőként, akár hivatásgyakorlóként. A sorozat sikerességét bizonyítja, hogy román nyelvre is lefordították.

– *Nagy hiányossága a tértervezés szakirodalmának, hogy ezt az alapszintű ismeretanyagot mindössze az az egy tiszteletplézdány őrzi egybefűzve, melyet valamelyik lelkes tanítványod készített neked ajándékba. Sajnálatos, hogy e vaskos könyvnek mára sincs aktuálisabb alternatívája, az igaz, hogy a füzeteket ma is használják az ELO tanfolyamain. Ám térjünk vissza a belsőépítészethez.*

– Tervezési munkáimból kiemelném a Magyar Kereskedelmi Kamara Ipari Formatervezési Tájékoztató Központ – alapítója és vezetője Pohárnok Mihály – belvárosi bemutatótermének, a Design Centernek 1980-as belső kialakítását. Sajnos ma már csak fotókon látható. A kilencvenes évek közepén Eger város megbízásából terveztem a Kepes Vizuális Központnak Kepes György életművét bemutató kiállítást, annak egyedi installációját.

Hordozható bútormodelltartó téka (rajzok, fotók, modellek) | Portable furniture model cabinet (drawings, photos, models) | 2019

Fotó: Holluby Andor

BÁNÁTI János: A Medúza bútorcsalád széke. Textil: HORVÁTH Evelin
 János BÁNÁTI: Chair from the Medúza furniture set.
 Textile: Evelin HORVÁTH | 2019, rétegelt falemez, nyomott textil
 Fotó: Holluby Andor

BÁNÁTI János: Ülőke és Szöcske támlás szék
 János BÁNÁTI: Seat and Szöcske backed chair
 Ülőke: 2018, esztergált faelemek; Szöcske támlás szék: 2018, péklapát,
 seprűnyél és Thonet típusú háttámla
 Fotó: Holluby Andor

BÁNÁTI János: Katica karfás szék | János BÁNÁTI: Katica armchair
 2016, hajlított falemez, faléc
 Fotó: Holluby Andor

BÁNÁTI János: Böbe ülőke | János BÁNÁTI: Böbe seat
 2016, hajlított, rétegelt falemez, kárpitozott
 Fotó: Holluby Andor

Most már persze más van a helyén. A közületi munkák mellett sok-sok családi háznak és lakásnak a belső kialakítását terveztem az évek során, ha módom volt rá, a bútorok egy részét is. Bár szakmai ősöm nem volt, mindig érdekelt, hogyan, miből, mivel készülnek a dolgok. Magamat mindig is inkább tárgytervezőnek, bútortervezőnek tartottam, a kisszériás egyedi bútoroktól a gyári bútorokig mindent készítettem. Ezek javarészt itthonra készültek, néhány ülőbútorom megjárta a nyugati piacokat is.

BÁNÁTI János: Az 1968-as Budapesti Nemzetközi Vásár Alutrösztpavilonjának skiccei és megvalósult kiállítási installációjának részlete (pályakezdő munka) | János BÁNÁTI: Sketches of the Alutrösztpavilion at the Budapest International Fair 1968 and detail of the exhibition installation (project of the starting designer)
Fotó: Holluby Andor

Az egyik kérdésre már felsoroltam hol tanítottam, a középiskolától a főiskolán át az egyetemig, Budapesten és Sopronban, állami és magániskolákban, 38 éves koromtól 75 éves koromig folyamatosan. Amire büszke vagyok, mindig engem hívtak, magam sohasem jelentkeztem. Mindenhol tervezést tanítottam, az alapozástól a diplomáig, enteriőrtervezést és bútortervezést. Még Sopronban a kilencvenes évek végén elindítottam egy addig nem tanított tárgyat, az enteriőrtörténetet, egybefűzve az építészetet, az enteriőrt és a bútorművészetet az ókortól a 20. század végéig. A tantárgyat ezután évekig tanítottam, sok-sok rajzzal és fotókkal illusztrálva az előadásokat.

1990-ben Budapestről egy Gerecsében fekvő kisközségbe, Dunaszentmiklósról költöztünk feleségemmel. Egy omladozó sváb vályogházat hoztunk rendbe, és szinte a mai napig folyton építkezve, az öreget más épületekkel kiegészítve elkészült a Bánáti-porta. A vidéki élet magával ragadott minket. Rövid időn belül már konyhakertünk, gyümölcsösünk lett, és saját szőlőt művelünk. Gépeket, szerszámokat kellett venni, ebből lett az új építésű prészházban kialakítva az asztalosműhelyem. Alapgépekkel felszerelve alkalmassá vált a műhely különböző bútorok, asztalok, székek bemintázására. Kialakult

a munkamódszerem: az ötletek vázlatolása, szerkesztése után modellezés egy az öthöz léptékben, azután valós méretben a bútor megépítése, átépítése, komfortosítása. A bútorok mellett asztali társasjátékokat készítettem, sokat el is ajándékoztam. Hamar kiderült, nekem semmi hely nem elég. Ezért, hogy a tárgyaim egy helyen legyenek, 2018-ban saját kezűleg felépítettem házunk kertjében egy 13 négyzetméteres faszerkezetű galériát, beépítve sok kidobott ablakot. A neve: Mókapapa – az unokáim hívják így – Galériája. Már sok látogatója volt: barátok, ismerősök, falubeliek és pestiek egyaránt, amint a vendégkönyv beírásai tanúsítják.

BÁNÁTI János: Form a chain bútorcsalád, Horizont ifjúsági bútorcsalád (gyártó: BUBIV), Design Center, Eszter garnitúra (gyártó: BUBIV), Piramis szekrénycsalád, az egeri Kepes György Vizuális Központ installációja, Üvegpiramis Galéria (társtervező: FEKETE György) – balról jobbra, fentről lefelé | János BÁNÁTI: Form a chain furniture family, Horizont furniture family for young people (manufacturer: BUBIV), Design Center, Eszter set (manufacturer: BUBIV), Piramis cupboard family, installation of the Kepes György Visual Centre, Eger, Üvegpiramis Gallery (co-designer: György FEKETE) – left to right, top to bottom | 1975, 1980, 1980, 1987, 1987, 1992, 2006
Fotó: Bánáti János

Környezetemet magam teremtettem az évek során, jól illeszkedik az életformámhoz. Életem nagy részében ahhoz igazodtam, hogy mások mit akarnak tőlem, most már az lett fontosabb, én mit akarok még magamtól.

– Ehhez kívánunk neked a barátok, kollégák, lapunk olvasói és szerkesztősége nevében még sok-sok alkotóerőben megélt évet.

GYÜRKY András
belsőépítész